

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
8

HELSINKI 1987

ISBN 951-95402-8-8

 Etelä-Saimaan Kustannus Oy – Lappeenranta 1987

Otto-I. Meurman

Wiipurin linnanherra jääkärikenraaliluutnantti Harald Öhquist

Suomen koko itsenäisyydenajan oli Viipurin linnanherrana Jääkärikenraaliluutnantti Öhquist Viipurin ja koko Karjalan menetykseen asti. Isonvihan ajoista oli Linnaa hallinnut jokin venäläinen ylimys, sotaherra, ja Ruotsinvallan aikana siellä oli asunut maaherroja sekä keskiajalla Ruotsin mahtavimpia miehiä sen perustajasta Tyrgils Knuutinpojasta alkaen. Olihan se Kaarle VIII Knuutinpoika Bonden hallitessa ollut tämän ylvään kuninkaan asuinpaikkanakin. Suomalaista miestä ei ollut Viipurin Linnan isäntänä ennen Öhquistia.

Harald Öhquist polveutui suvusta, joka oli lähtöisin Tornionjoen seuduilta, Pohjois-Ruotsista.

N. 60 km Tornioista pohjoiseen eli vv. 1539—92 Hietaniemen kylässä talonpoika Olavi Matinpoka, jolla oli vaihtelevasti eri vuosina 4—26 lehmää, ohrankylvö 1/2—1 panna ja heinäsaato 4—15 kuormaa. Verokirjan mukaan hänellä oli 5 luotia hopeaa ja 6 1/2 luotia sekä 4 mk kuparia. Tila arvioitiin 270 mk:ksi, mihin tuli lisäksi selvää rahaa 44 mk ja 2 äyriä, ei siis nähtävästi köyhä mies. Häneltä tila periytyi pojalta pojalle siirtyen 10:ssä polvessa Olavi Rupanpojalle, joka oli karvarimestari ja raatimies Kuopiossa ja joka otti nimekseen Öhquist. Tämän Olavin poika Johan Christoffer (s. juhannuksena 1831, kuoli samoihin aikoihin 1883) kävi Kuopion lyseon, tuli ylioppilaaksi, suoritti teologisen loppututkinnon ja vihittiin papiksi Kuopiossa joulukuussa 1832. Oltuaan apupappina Leppävirralla ja Slavan-kassa Inkerinmaalla hänestä tuli suomalaisen P. Marian seurakunnan kirkkoherra Pietariin.

Johan Christoffer avioitui Leppävirroilla viattomien lasten päivänä 1854, mutta hänen puolisonsa kuoli jo seuraavana vuonna lapsettomana, joten Öhquist joutui solmimaan uuden avioliiton helmikuussa 1861 Tsarskoje Selossa Maria Olga Avenariuksen kanssa (s. siellä huhtikuussa 1842 ja kuoli Helsingissä maaliskuun lopulla 1909). Maria Olga oli Vuolessa kirkkoherrana toimineen Peter Gustaf Avenariuksen ja Henriette Louise Hammelmanin tytär.

Johan Christofferilla oli Johannes Wilhelm -niminen poika (s. Inkerinmaalla Venjoella joulukuussa 1861 ja kuoli Helsingissä 15.10.1949). Hänestä tuli kulttuurielämässämme erittäin huomattu mies, kielimies ja kirjailija. Hänen ensimmäinen puolisonsa, josta hän 1906 erosi, oli valtioneuvoksen Eduard von Collinsin ja Emilia Classenin tytär Helena Julie Dorothee von Collins. Avioliitto solmittiin 1888.

Johannes Wilhelm Öhquist suoritti ylioppilastutkinnon 1880 sekä 7 vuotta myöhemmin oikeustutkinnon, joiden välillä hän oli 1884—86 tehnyt opintomatkan Moskovaan. Hänestä tuli sitten kenraalikuvernöörin kanslian arkistonhoitaja vuosiksi 1888—1910, mistä hän erosi uuden venäläisen sortokauden alettua, kun kenraalikuvernööriksi oli tullut vahvasti venäläismielinen kenraalikuvernööri Frans Albert Seyn. J. W. Öhqvistin toiminnassa esitti suurta osaa saksankieli. Hänestä tuli saksankielen lehtori yliopistoon 1895—1919, jolloin hän myös oli useissa kouluissa saksankielen opettajana. Saavutettuaamme itsenäisyytemme Öhquististä tuli sanomalehtiattasheamme Berliiniin 1918—1927. Hän kirjoitteli ahkerasti saksalaisiin julkaisuihin Suomesta, sen oloista, politiikastamme, lipustamme ym., mutta julkaisi myös oppikirjoja ja kirjoituksia kuvaavasta taiteestamme. Hänen pääteoksensa oli Suomen taiteen historia, painettu v. 1912. Suomen muuttuessa itsenäiseksi valtakunnaksi v. 1918 oli onnellista, että maallamme oli Johannes Öhqvistin kaltainen mies esittelemässä Suomea Keski-Euroopalle.

Aktiivinen toiminta Seynin sortojärjestelmää vastaan tarttui Öhqvistinkin perheeseen. Heidän poikansa HARALD, luonteeltaan humanisti, tunsu isänmaalliseksi velvollisuudekseen jättää rauhan työt ja lähteä aktivistien poluille ase kädessä hankkimaan itsenäisyyttä kansallemme. Hän oli 17-vuotiaana ylioppilaaksi tultuaan alkanut opiskella oikeustiedettä ja suorittanut oikeustutkinnon ruotsinkielellä marraskuun 10. p. 1914, mutta ei ollut vielä vannonut tuomarivalaa, eikä myöskään merkitty mihinkään hovioikeuden matrikkeliin. Tämä oikeustutkinto vallitsi kuitenkin kaikkea hänen toimintaansa elämän loppuun saakka. Oikeamielisyys ja laillisuus olivat periaatteita, joita oli noudatettava niin jokapäiväisessä kotielämässä kuin kaikessa julkisessa työssä. ”Maa oli lailla rakennettava”, kuten Pietari Brahe aikanaan Suomen kenraalikuvernöörinä oli sanonut.

Suomen maan ja kansan sekä suomalaisen kulttuurin eläminen oli ensimmäisen maailmansodan aikana pelottavasti uhattua. Mitkään neuvottelut ja vetoamiset eivät vieneet tuloksiin. Nuoret miehet totesivat, että vain aseilla puhuminen voisi lopettaa venäläiset sortotoimenpiteet. Heidän vanhempiensa näkivät aktiivisen toiminnan välttämättömänä. Ei ollut aikaa mietiskelyihin, oli toimittava, ja päätettävä nopeasti.

Vuoden 1915 alussa oli tieto jääkäri liikkeestä levinnyt kuiskauksina korvasta korvaan Helsingissä ja muuallakin maassamme. Harald Öhqvistin kodissa salaisuus tiedettiin. Hänenkin kohdalleen tuli hetki, jolloin ratkaisu oli tehtävä. Vuoden 1915 alussa hän teki päätöksensä. Hänen sydämensä

vaati isänmaan ja sen oikeuksien puolustamista. Nyt ne voitiin turvata vain ase kädessä. Siis hän lähti Saksaan saamaan sotilaskasvatusta. Olihan Saksa ensimmäisessä maailmansodassa hyökännyt menestyksellisesti Venäjälle ja se soti yhteistä vihollistamme vastaan.

Vanhemmat hyväksyivät Haraldin päätöksen. — Milloin lähtö kodista tapahtui, miten lähtijä selviytyi rajojen yli, ei ole tiedossani.

Painetuista henkilötiedoista selviää, että Harald Öhquist oli maaliskuun 4. p:nä v. 1915 saapunut Lockstädtin harjoitusleiriin Holsteiniin lähelle Hamburg-Altonaa ilmeisesti ihan ensimmäisten joukossa. Alkuryhmään kuului 56 miestä ja helmikuun 25 p. heitä oli jo 150, kaikki suomalaisia ylioppilaita. Joku aliupseeri otti heidät vastaan ja vei heidät leirikylän kasarmille, missä kussakin huoneessa 15—20 sai makuusijansa rautasängyssä. Ruoka nautittiin ruokasalissa pitkien valkopeitteisten pöytien ääressä.

Lockstädtissä Öhquist liittyi Pfadfindereihin ja merkittiin 2. komppaniaan, mistä hänet jo marraskuussa siirrettiin 3. komppaniaan. Hänestä tehtiin Gruppenführer jo ennen juuri mainittua siirtoa syyskuun alussa ja Zugführer marraskuussa sekä Oberzugführer seuraavan vuoden helmikuun 6. p. Vuonna 1916 Öhquist osallistui Misse-joen, Riianlahden ja Aa-joen taisteluihin, kuten muutkin Saksaan jääkäreiksi lähteneet nuorukaisemme. Syyskuun 27. p. hänet siirrettiin Täydennysjoukkoon ja marraskuun 9. p. 2. komppaniaan. Sitten hän osallistui useihin pataljoonassa järjestettyihin erikoiskursseihin sekä sotakoulun A-kurssiin Libaussa.

Näitten virallisten tietojen jälkeen on syytä alkaa jääkäriliikkeestä.

Kirjassaan Suomen Jääkärit kertoo jääkärikenraalimajuri W.E. Tuompo jääkäriliikkeen synnystä tässä hieman lyhenneltynä seuraavaa:

Ensimmäinen maailmansota oli riehunut puoli vuotta, venäläisten hyökkäys Itä-Preussiin pysäytetty, mutta saksalaiset olivat vallanneet Belgian ja tunkeutuneet Ranskan rajan yli.

Täällä Suomessa jatkui venäläisten sortopolitiikka edelleen, Viipurin hovioikeuskin oli viety vangittuna Pietariin Krestyn vankilaan. Oliko suomalaisten kuoltava, vai katkottava kahleensa. Venäjä oli kärsinyt tappioita. Ymmärrettiin, että nyt, jos koskaan oli johonkin toimenpiteisiin ryhdyttävä.

Jo lokakuussa 1914 oli Helsingissä perustettu aktivistinen sotilaskomitea puheenjohtajanaan silloinen ratsumestari Hannes Ignatius. Komitean tarkoituksena oli hankkia suomalaisille, etenkin ylioppilaille sotilaskasvatusta. Sitä yritettiin saada Ruotsissa ja Tanskassa, mutta niissä maissa oltiin varovaisia, joten oli käännyttävä Saksan Yleisesikunnan puoleen. Luotettiin Saksan voittoon. Saksan suuren päämajan kanssa saatiin sopimus, jonka mukaan noin 200 ylioppilasta saisi lähteä Saksaan neliviikkoiselle sotilaskurssille.

Helmikuun alussa v. 1915 alkoi nuorten miesten lähtö Lockstädtin leirille. Matka ei ollut vaaraton. Santarmeja oli kaikkialla. Eräät menijät hiihtivät talviyössä Vaasan seudulta Merenkurkun yli Ruotsiin, toiset

Torniosta Haaparantaan, taikka vielä pohjoisemmasta Karungista. Piti olla passikin ulkomaille mentäessä. Kysyttiin nimet, minne matka, missä tarkoituksessa. Tietysti liikeasioissa. Kun Tornionjoki oli rekikyydissä ylitetty, oli vaara ohi.

Suomalaiset olivat saapuneet 4—6 viikkoiselle Pfadfinder- eli partiopoi- kakurssille alokkaina sotaväen alkukoulutusta saamaan. Heidät oli puettu- kin partiolaisiksi leveälierisin hatuin harmaissa vaatteissa.

On ollut nopeata ja helppoa poimia nämä tiedot Öhquistin ansioluettelos- ta ja todeta, että yleneminen onnistui hänelle hyvässä tahdissa. Mutta asianomaiselle se oli varmaan työtä, joka oli lukukirjojensa piiristä äkkiä alennettu asevelvollisalokkaaksi. Ei kysytty, oliko renki tai maisteri, oli vain sotilaaksi kasvatettava, aliupseerin silmissä tyhmä tompeli, joka ei ymmärtänyt seistä ryhdikkäänä: ”vatsa sisään ja rinta ulos” sekä rivissä olka olassa naapuriin ja rivi viivasuorana. ”Te, silmälasipäinen, ettekö ymmärrä, että teidän on katsottava suoraan edessänne olevan miehen niskaan!” Kun ampumaharjoituksissa aluksi luoti ei edes osunut tauluun, saati sitten kymppiin, aliupseeri ärjäsi: ”Donnerwetter, ihmekös, teidän suljitte silmän- ne juuri, kun piti laukaista! Kiväärin perä on puristettava lujasti siihen olkapääkuoppaan, jonka jumala on siihen ampumista varten luonut!”

Alokasraukat joutuivat ensimmäiseksi erään Höijerin kasvatettaviksi. Ei mainita, mikä tämä Höijer oli, arvattavasti aliupseeri, joka sai kapteenin edessä lyödä kantapäänsä yhteen, niin että korkojen reunaraudat säkenöi- vät. Hänen pelkkä esiintymisensä sai rekryyttiparat väräjäämään. Mutta osasi hän sentään nauraakin ja kohteli ystävällisesti niitä, joiden hän arveli tulleen sivistyneistä perheistä.

Komppanian päällikkönä oli kapteeni Bade, etevä ja ankara upseeri, jota ylioppilasrekryytit kunnioituksella ja kiitollisuudella muistelivat ja koko joukon ylimpänä komentajana majuri Maximilian Bayer. Hän oli Saksan partiopoikaliikkeen johtavimpia miehiä ja hänhän se oli, joka keksi pukea Suomesta tulleet sotilasalan alokkaat partiopoikien pukuun. Hän oli tosi Suomen ystävä ja loi kansojemme kesken suhteet, joille myöhemmät ajat saattoivat rakentaa.

Pfadfinderit olivat saaneet sotilaallista koulutusta, mutta heiltä puuttui sotakokemus. Toukokuun 3. p. 1916 saapui Hänen Majesteetiltaan, keisari Wilhelm II:lta sähkösanoma, että suomalainen jääkäripataljoona oli lähe- tettävä rintamalle. Lähtöpäivä oli toukokuun viimeinen. Paitsi neljää jääkärikomppaniaa kuului joukkoon 1 pioneeri- ja 1 konekiväärikomppania sekä 1 tykistöosasto. Lähtö tapahtui Porilaisten marssin kaikuessa ja matka kulki Lyypekin, Königsbergin ja Tilsitin kautta sekä Memelin itäpuolitse Venäjän rajan yli. Tuli jo näkyviin sodan tuhoamaa sekä juoksuhautoja ja sitten oltiin Mitaussa. Sieltä marssittiin Tittelmünden kartanoon Aa-joelle. Helluntaiaamuna kesäkuun 12. p. lähdettiin raskas selkäreppu hartioilla marssimaan etulinjaa kohti, jäätiin yöksi 5 km etäisyydelle siitä, mutta jatkettiin aamulla Gallingiin, missä miehitettiin 4 km levyinen rintamanosa,

Jääkärikokelaat partiopukuihin puettuina.

venäläisten linja 1 km etäisyydellä. Oltiin suolla, jokainen kuoppa vedessä ja suojana matala maavalli, asuntona matalia hirsimajoja ja permantona paljas maa. Rintamien välissä Misse-joki. Kenttäkeittiö huolehti ravinnosta. Toisinaan vaihdettiin kiväärinlaukauksia, mutta sitten tuli kovempia räjähdyksiä, kun seläntakaa saapunut lentokone pudotteli pommejaan ja venäläiset koettivat ampua sen alas tykistöllään. Saatiin todella tuntea, että oltiin sodassa, ja pian kuultiin tappioistakin. Jääkäri Hyytinen 1. komppaniasta oli jääkäreistämme ensimmäinen, joka joutui antamaan henkensä. Kranaatti räjähti hänen lähellään, sirpale repäisi hänen olkapäätään ja hän kuoli verenvuotoon häntä rintaman taakse kannettaessa. Kuolema niittää rintamalla.

Mutta yllättävä häpeä. 1500 suomalaisen jääkärin riveihin oli kätkeytynyt pari kavaltajaa, siinä mielessä jo kotimaassa heihin liittyneitä. Niiden avulla venäläiset saivat tiedon Suomen jääkäreistä ja heidän asemistaan. Seurauksena oli venäläisten puolelta yhteislaukaus, shrapnelleja. Jääkärimme saivat tulikasteensa juhannuksena v. 1916. Misse-joki sulki syliinsä monen suomalaisen nuorukaisen ruumiin.

Schmardeniin olivat venäläiset rakentaneet 2 km levyisen etuvarustuksen. Se oli vallattava. Tehtävän saivat suomalaiset pioneerit. Ja niin se vallattiin. Haavoittuneita ja kaatuneita vihollisia makasi maassa, mutta myös kaksi suomalaista, Kinnunen ja Fält, menettivät henkensä, jälkimmäiseltä oli silmä ammuttu. Rautaristi koristi hänen rintaansa.

Jääkäreille tuli vartiopaikan vaihdos. Heidät oli päätetty siirtää Itämeren rannalle. Sijaan tuli vanhoja saksalaisia partasuu-ukkoja, jotka olivat väsyneitä ja vapisevia. Nuoret miehet vietiin sinne, missä tarvittiin vahvempaa voimaa. Heidät kuljetettiin junalla Tuckumiin ja itää kohti rintamalle päin. Oltiin Kuurinmaalla Zerksteinin linnan seutuvilla rintaman ulottuessa Itämereen. Uusissa asemissa oltiin elokuun 26. p., muutama kilometri rintamalta. Neljä päivää myöhemmin kl. 10 illalla alkoi "rumputuli". Oli kuitenkin kyseessä saksalaisten omien putkien pauhu. Jääkärit olivat jo tottuneet sellaiseen, ei pelkoa. Edellisenä iltana oli yläpuolella käyty lentokoneiden keskeinen taistelu. Oltiin takalinjassa, mutta syyskuun 4. p. jälkeen etulinjassa, n. 400 m vihollisesta.

Aika vieri ja Suomen miehet seisoivat saksalaisten rintamassa. Auttoiko se isänmaatamme. Alkoi kuulua nurinaa. Monen suomalaisen poskille nousi häpeän puna. Valitettavasti tieto tuli myös majuri Bayerin korviin. Hän kirjoitti: "Jääkärit! Lukuisa enemmistö joukostamme on selittänyt, että he tulevat edelleenkin taistelemaan saksalaisten toverien rinnalla lyödäkseen venäläiset ja vapauttaakseen Suomen. Tämä on osoittanut, etten ole erehtynyt . . . pitäessäni suomalaisia kunniantuntuisina miehinä . . . , mutta nyt täytyy kinastelun siitä, mihin tätä joukkoa tullaan käyttämään . . . loppua. Sotilaan asiana ei ole politikoida. Sotilas lyö vihollisensa." Jokainen tietää, millä kannalla jääkäri Öhquist oli.

Joku jääkäri pääsi tai lähetettiin Tukholmaan ja sai siellä tietoja kotimaasta. Ilahuttavia ne eivät olleet, mutta ymmärrettiin, että jääkärien aika vielä tulee. Rintamalla venäläiset vähän väliä hyökkäilivät.

Joulukuun puolivälissä siirrettiin pataljoona lepotilaan Libaussa. Seitsemän pitkää kuukautta oli vietetty ampumahaudoissa. Niissä oli miesten puku likaantunut ja repaloitunut ja katseeseen tullut vahvaa jäykkyyttä, mutta ihmetellen heitä katsottiin, kun he kaupungin läpi marssiessaan mahtavasti lauloivat Porilaisten marssia. Heitä ihmeteltiin, mutta jostain saatiin tieto, että he olivat suomalaisia. He puolestaan saivat nähdä siviili-ihmisiä, ja nuoria, heidän silmiään ilahuttavia tyttöjä, "Herran enkeleitä". Jääkärit majoitettiin kahteen kasarmiin. Olihan se toista, kuin saada jonkinlaista suojaa rintamien kämpissä.

Joulu lähestyi ja joulutunnelmaakin voitiin kokea. Jouluaattona istuttiin pitkien, katettujen pöytien ääressä, joille kynttilät oli sytytetty. Joulunvietto alettiin kl.5 i.p. Jokainen sai pienen joululahjan rakkaiden, heitä ajattelevien omaisten lähettämänä, hyödyllisiä esineitä, rintamalle olijoille sopivia. Komppanian päällikkö piti kiittävän puheen, sitten laulettiin ja koetettiin näyttää iloisilta, mutta kodin kaiho oli sydämessä. Toinen joulu poissa kotoa, vieraalla maalla.

Joulu Libaussa oli melkein tuntunut siviilielämältä. Tuli Uusi vuosi 1917. Se toi muutoksia mukanaan.

Majuri von Bayerin, joka oli ollut jääkäripataljoonan sekä perustaja että komentaja, piti lähteä pois. Hänet ylennettiin ja hän sai oman rykmentin. Hän oli pienestä suomalaisesta ylioppilasryhmästä kasvattanut jääkäripataljoonan 27. Tammikuun 5. p:nä pataljoona oli Libaun torilla. Sen keskellä seisoi majuri jäähyväispuhettaan pitämässä. Varmaankin oli tunnelma molemmin puolin kaihoisa. Mutta keisari oli käskenyt. Pataljoona tunsu, ettei se enää voinut saada komentajakseen yhtä harrasta Suomen ystävää. Puheessaan hän sanoi: "Kun tämä joukko lähestyy Pietaria, silloin minäkin palaan takaisin." Hän ei epäillyt asiamme onnistumista. — Soittokunta soitti Maamme-laulun ja kunniaa tehden kulki komentaja rintaman sivuitse puristaen jokaisen jääkärin kättä. Porilaisten marssin kaikuessa miehet palasivat kasarmille.

Mutta hetipä, jo kl. 2. i.p. tuli hälytys, määräys, että pataljoonan oli lähdettävä Libausta. Mihin? ei tiedetty, mutta juna vei heitä itää kohti, siis rintamalle. Kl. 9 aamulla oltiin Tuckumissa ja saatiin tietää, että ryssät olivat puhkaisseet saksalaisten asemat ja uhkasivat Mitautta. Marssittiin 15 asteen pakkasessa saappaat jäätyneinä Aa-joen rannalle, jonka toisella puolella taisteltiin. Oltiin läpiväsyneitä, jääkylmä tuuli. Tultiin suoraan kuulasateeseen. Ryssät, heidän joukossaan kasakoitakin, hyökkäsivät kolmasti, mutta lyötiin takaisin. Kaatuneita ryssiä joukottain ja 1300 vangiksi otettuna. Puolitoista viikkoa kului, sitten tultiin Mitaun kaupunkiin. Saatiin levätä pari päivää. Ja sitten yllättävästi saatiin sukset! Kaupungin asukkaat ihmettelivät valkopukuisia suomalaisia hiihtäjiä. Tarkoitus oli, että hiihtäjien piti tunkeutua vihollisen selkäpuolelle ja ottaa vankeja.

Runebergin päivää, helmikuun 5:ttä suomalaiset viettivät mäntyjen ympäröimässä tallissa ja rikki ammutussa kirkossa. Uudessa polvessa oli kuntoa jämerästi, niinkuin Runebergin sotilaspojassa. Mitauhun jääneet 50 miestä olivat häpeäpilkkuna, mutta toisten kunniaa se ei voinut viedä. Heidän mielellään päilyi kodin ihana kuva tahrattomana.

Taistelujen raivoisuudesta ja pakkasesta huolimatta jatkui eteneminen päin nousevan Suomen rantaa. Siellä heitä odotettiin.

Odottamatta alkoi tilanne kokonaan muuttua. Maaliskuun 15. p. puhkesi Venäjällä vallankumous. Nikolai II syöstiin valtaistuimelta. Viisi päivää myöhemmin Venäjän uusi hallitus palautti Suomen Suuriruhtinaskunnan valtiosäännön jälleen voimaan, mutta Pietarissa otti kaiken vallan käsiinsä sotamies- ja työmiesneuvosto. Anarkia pääsi valloilleen. Upseereja murhattiin ilman minkäänlaista oikeudenkäyntiä ja tsaarin aikaisia virkamiehiä rangaistiin. Suomen kenraalikuvernööri Seyn ja senaatin varapuheenjohtaja Borovitinooff vietiin vangittuina Pietariin, missä heidät epäilemättä murhattiin. Sellainen tapaus nähtiin myös Viipurissa, missä eräänä päivänä joukko upseereja, korkein etunenässä, suupieli veressä, tuotiin Linnan pihalta Turun sillalle ja syöstiin armotta mereen hukkumaan. Upseerimurhat jatkuivat kaikkialla.

Vallankumous vapautti myöskin vangittuja jääkäriliikkeen miehiä. Ukko Pekka eli P. E. Svinhufvud, joka oli ollut karkoitettuna Siperiassa, pääsi palaamaan kotimaahan.

Oli selvää, ettei Suomi halunnut jäädä osaksi bolshevikkien johtamaa Venäjän sosialistista neuvostotasavaltaa. Niinpä Senaatti joulukuun 6. p. julisti Suomen itsenäiseksi valtakunnaksi.

Mutta Suomessa hallitsivat punaiset ja venäläiset sotajoukot. Aktivistisessa sotilaskomiteassa käsitettiin, että edessä tuli olemaan aseellinen taistelu. Valkoisten ylipäälliköksi oli ehdotettu kenraali Schaumania. Hän oli jo vanha mies, ja niin ratsumestari Ignatius sai aikaan päätöksen, että Venäjältä juuri ennen vuodenvaihdetta palannut kenraali Mannerheim valtuutettiin Suomen valkoisten joukkojen ylipäälliköksi.

Tammikuun 16 p. 1918 Mannerheim ja Ignatius lähtivät Seinäjoelle, missä "Tammisunnuntaina" venäläiset joukot riisuttiin aseista. Heti sen jälkeen ratsumestari Ignatius suoritti saman tehtävän Oulussa.

Jo tätä ennen oli tammikuun 24 p:nä luutnantti Aleksanteri Pelli riisunut Sortavalassa siellä olleet venäläiset sotilaat aseista. Viipurissa oli saman kuun 19 p. tapahtunut yhteenotto Pietisen tehtaalla, mikä aiheutti itäisen rintaman muodostumisen Antreaan.

On selvää, että tiedon Vapaussodan alkamisesta tultua jääkärien korviin, he pitivät mielettöminä sitä, että he saksalaisten rinnalla jatkaisivat etenemistä Pietaria kohti. Tietenkin he halusivat päästä kotimaahan karkoittamaan venäläiset ja punakaartit Suomesta pois.

Punaisessa Suomessa kävi valtakunnan hallinnon hoito Helsingistä käsin mahdottomaksi. Senvuoksi Hallitus tohtori Heikki Renvallin johdolla onnistui siirtymään Vaasaan. Ukko Pekkakin pääsi sinne Tallinnan ja Ruotsin kautta maaliskuuhun vaihteessa. Vaasasta tuli muutamaksi kuukaudeksi Suomen pääkaupunki.

Kun Venäjä oli viimein ilmoittanut tunnustavansa Suomen itsenäisyyden Brest-Litovskin rauhanneuvottelujen aikana, Saksan ulkoasiainministeriö myönsi jääkäreille pääsyn kotimaahan. Helmikuun 5 p:nä, Runebergin päivänä, saatiin käsky, että 7:n päivän aamuna jääkärien 100-miehisen etujoukon oli lähdettävä Danzigin ulkosatamaan Suomeen toimitettavan suurehkon aselähetyksen saattojoukoksi. Siihen etujoukkoon kuului Harald Öhquistkin, joka hämmästyksekseen sai tiedon, että hänet oli ylennetty majuriksi, 2 jääkäriä yliluutnanteiksi, 10 luutnanteiksi ja 10 vänrikeiksi. Muutama jääkäri oli jo lähetetty vedenalaisella Suomeen etujoukoksi. Oli myös alettu valmistaa suomenkielistä sotilassanastoa.

Jääkärit lähtivät siviilipuvuissa, mutta saivat ottaa jääkäripuvun olkaimiin sovitetuin 27-numeroin mukaansa. Hauptmann von Coler saattoi jääkäreitä junassa Libausta. Helmikuun 8. p. aamulla saavuttiin Danzigin Neufahrwasserin satamaan, missä olivat Suomen Höyrylaiva Oy:n alukset Mira, Poseidon ja Virgo.

Odotus Danzigin satamassa pitkistyi, kun edustajamme Berliinissä, se-

naattori Edv. Hjelt, neuvotteli ruotsalaisten sotalaivojen asettamisesta saatoksi aselaivoille. Saatto näytti hyvinkin tarpeelliselta, sillä olihan Venäjän Itämerenlaivasto vihollisen käytettävissä. Ruotsin meriministeri hyväksyi suunnitelmat.

Vihdoin tuli helmikuun 11. p. illalla Berliinistä lähtölupa, ja kl. 24 laivat irtautuivat laiturista seuraten ainoata Itämeren poikki miinavapaaksi tiedettyä reittiä. Purjehdittiin Ölannin eteläkärjen taitse pitkin Ruotsin rannikkoa. Siltä varalta, että jokin vihollislaiva ilmaantuisi, asetettiin kaikki konekiväärit valmiiksi laivan oikealle sivulle suunnitellen, että vihollislaivan tullessa lähelle, oli päästävä siihen kiinni ja samalla hetkellä laastava konekiväärien yhteissuihkulla sen kansi paljaaksi, jolloin jääkärit hyppäisivät sinne ja valtaisivat koko laivan. Tällaista tilannetta ei syntynyt.

13 p. illalla tultiin Dalarön satamaan Tukholman ulkopuolella. Siellä saatiin tuoreita sanomalehtiä, jotka vahvistivat uutisen jääkäri Friedel Jacobsonin kaatumisesta. Seuraavana päivänä saatiin vuosien jälkeen nähdä viiru isänmaasta ja Märketin majakka, ja kohta sen jälkeen saapui heitä vastaan jäänsärkijä Sampo. Mutta kauheata, sillä oli perässään punainen lippu. Mikä punainen? Sehän olikin Suomen Leijonalippu, eihän meillä silloin vielä ollut vahvistettua valtakunnanlippua. — Oli jo ehditty miettiä, että olisiko koko miehistö äkkiä komennettava konekivääritulta antamaan. Kapteenit olivat kuitenkin aivan rauhallisia, ja kiikarilla katsoen näki punaisessa lipussa Suomen Leijonan keltaisena.

Öresundin kohdalla Öhquist siirtyi Sampoon, jossa hän tapasi kauppaneuvos Krogiuksen.

Gävlessä otettiin hiiliä. Sitten 17. p. tuli jäältä 3 luotsia Sampoon. Sammon oli murrettava metrin paksuista jäätä, mutta edettiin kotimaan rantoja kohden, ja niin alkoi sieltä saapua naisia ja lapsia heitä tervetulleiksi kutsumaan. Oli kuin unelmaa!

18. p. klo 2 yöllä tultiin Vaskiluodon satamaan. Nukuttiin muutama tunti, ja sitten pukeuduttiin jääkärien sotilaspukuun. Meitä vastaanottamaan saapui sekä kaupungin että sotilasviranomaisien edustajia. Jääkärit majoitettiin, Öhquist hovioikeudenasesessori Bouchtin vieraanvaraiseen kotiin, ja klo 15 oli vastaanottoparaati raatihuoneen edustalla. Kaupungin komendantti, everstiluutnantti Appelgren piti puheen jääkäreille, ja Öhquistin oli siihen suomeksi vastattava.

Majuri Öhqvist ei siis enää ollut mukana pataljoonan pääjoukon juhlallisissa hajoitustilaisuuksissa Libaussa.

Helmikuun 10 p. seisoj pataljoona viimeisen kerran Libaun paraatikentällä. Sen edessä seisoj everstiluutnantti Thesleff ja kaksi suomalaista, jotka oli lähetetty kutsumaan pataljoona kotiin. Thesleff kertoi, että hänet oli lähetetty kutsumaan pataljoona kotiin taistelemaan laillisen hallituksen puolesta sekä että jääkärit Jacobson ja Juvonen olivat kaatuneet Tornion taistelussa heidän saavuttamansa voiton jälkeen.

Samana päivänä naulattiin pataljoonan uljas lippu tankoon. Pataljoona

hajoitettiin virallisesti kuitenkin vasta helmikuun 13. p. Hauptmann Ausfeldin käskyllä. Hän kiitti jääkäreitä ja kohotti kolminkertaisen Eläköön Saksalle. Ausfeld heitettiin kolmasti ilmaan, minkä jälkeen hän puristi jääkäreiden käsiä.

Lipun äärellä Ausfeld halusi painottaa, että ”Samoin kuin lipun keskustassa näemme Suomen ylpeän leijonavaakunan ja kussakin ristin kulmassa Saksan kotkan, samoin pysyköön sopusointuinen yhteys teidän ja meidän tänne jäävien välillä. Synnyinmaanne on teille kaikki kaikessa, mutta älkää unohtako myöskään niitä neljää saksalaista kotkaa kauniissa lipussanne.” Tämän jälkeen pidettiin vielä Libaun kirkossa juhlahetki, missä jääkärit olivat vihreissä virkapuvuissaan. Laulettiin ”Jumala omi linnamme” ja pappi, suomalainen jääkäri, siunasi lipun, minkä jälkeen 10 jääkäriä astui lipun kummallekin puolelle ja vannoi valan Suomen lailliselle hallitukselle.

Jääkärit hieman karsastivat vanhoja suomalaisia upseereita, jotka olivat aikanaan palvelleet Venäjälläkin, mutta epäilykset saatiin poistetuiksi. Jääkärit, kolme vuotta tiukasti yhteen kuuluneina, olisivat omana pataljoonanaan tahtoneet heti lähteä rintamalle. Sellainen olisi kuitenkin saattanut niittää tuhoa heidän riveissään. Tärkeämpää oli saada heistä päteviä johtajia uudelle valkoiselle armeijalle, josta nuorempi miehistö ei ollut saanut mitään sotilaallista koulutusta, olihan Suomen oma sotalaitos sortovuosina kokonaan lakkautettu. Näin ollen oli jääkäreitä käytettävä nyt muodostettavien joukko-osastojen päällikköinä. Tämä saatiinkin onnellisesti toteutetuksi.

Harald Öhquistin kohdalla tässä mainitut näkemykset johtivat siihen, että hänet, kun helmikuun 18. p. oli tultu Vaasaan, komennettiin lähtemään Sortavalaan perustamaan siellä värvättyä pataljoonaa. Mutta jääkärien pääjoukon saavuttua Suomeen helmikuun 26. p:nä, sai hän käskyn perustaa IX Savo-Karjalainen pataljoona, jonka komentajana hän sitten osallistui Vapaussotaamme. Sodan päätyttyä hän edelleen jäi tämän jääkäripataljoonan komentajaksi, ja senkin jälkeen, kun siitä oli muodostettu II/3 rykmentti. Mutta vajaa kolme kuukautta myöhemmin hänen tehtäväkseen tuli johtaa Viipurin Upseerikokelaskurssia. Rauhan palattua hänet määrättiin Karjalan Kaartinrykmentin komentajaksi, ja toukokuun 16. p. 1921 hänet ylennettiin jääkärieverstilutnantiksi. Niin hänestä tulikin viipurilainen ja Viipurin Linnanherra.

Seurataksemme vielä hänen sotilasuraansa on mainittava, että hänet elokuussa v. 1925 määrättiin 2. Divisioonan komentajaksi ja ylennettiin joulukuussa jääkärieverstiksi. Yleneminen kenraalimajuriksi tapahtui elokuussa v. 1930 ja kenraaliluutnantiksi joulukuussa v. 1936, samalla armeijakunnan komentajaksi. Talvisodan jälkeen huhtikuussa hänestä tuli puolustusvoimain koulutuksen ylitarkastaja, jatkosodassa Suomen puolustusvoimain edustaja Saksan päämajassa 1941—42 ja Kannaksen ryhmän komentaja 1942—44. Eron puolustuslaitoksesta Öhquist sai ikänsä perusteella maaliskuun 1. p:nä v. 1951. Sitä ennen hän oli suorittanut monenlaisia

kursseja, mm. Ruotsin Sotakorkeakoulussa, ja ollut jäsenenä monissa komiteoissa. Hänen sotilasuransa on täten tullut selostetuksi.

Kuten edellä jo kerrottiin, oli Öhquist lukenut lakia ja Lockstädtissä oppinut järjestyksen ja täsmällisyyden merkityksen. Se näkyi koko hänen elämässään. Niinpä hän n.s. Mäntsälän kapinan aikana tarjoutui lähtemään sinne palauttamaan yhtiöisänmaallisuuteen luiskahtanutta toimintaa laillisuuteen. Ukko Pekka sen kuitenkin sanoillaan taltutti. Toinen esimerkki: Öhquistin poika asevelvollisena sotilaspuvussaan tuli isäänsä tapaamaan tämän virkahuoneessa. Poika sai seistä asennossa oven pielessä, aivan kuin jokin ventovieras. Öhquistin jylhä äänensävy herätti mitä suurinta kunnioitusta. Oli hän kuitenkin lämminsydäminenkin. Totesin sen monasti, kun hän perheineen asui joinakin kesinä Kirjolan kartanossa, jonka eteläpuolelle olin rakentanut itselleni kesähuvilan. Ahkerana kalastajana hän siellä pyydysteli haukia. Parhaimmin ystävästyimme perustaessamme Torkkelin Killan. Se tapahtui maaliskuussa v. 1933 ja mainitaan hänen ansioluettelossaan. Olin nimenomaan käynyt hänen luonaan ehdottamassa tällaisen killan perustamista Viipurin muinaismuistojen vaalimiseksi. Hänen nimensä perustajana antoi tälle killalle erityisen arvon. Jouduin siten kiinteään yhteyteen hänen kanssaan, kuten monet muutkin Killan jäsenet. Niinpä Kilta sai käytettäväkseen Linnan tornin juurella olevan holvatun luonnonkiviseinäi-

sen huoneen, joka löydettiin ja kunnostettiin erään sateen puhkaistua reiän sen holviin. Kun Kilta sitten alkoi kiinnittää pronssilevyjä keskiajalta periytyneihin vanhoihin rakennuksiin Viipurissa, teetätti Öhquist useita samanlaisia levyjä Linnan eri rakennusosiin niiden syntyä ja tarkoitusta kertomaan. Kilta perustettiin hänen (ja minun = O-I. M:n) kutsusta Linnan Yläsalissa. Kilta sitten monin tavoin elävöitti Viipurin historian tuntemusta, eritoten v. 1936 järjestetyllä Viipurin viikolla.

Viipuri sai olla ylpeä ainoasta suomalaisesta linnanherrastaan. Kaupunki jäikin hänelle kiitoksen velkaa, koko Suomikin, sillä olihan hän merkittävien kaikista Suomen Jääkäreistä. Hän tuli tunnetuksi Suomen ulkopuolella. Sitä todistaa mm. hänen saamiensa kunniamerkkien määrä, niitä tuli monista maista.

Sotien jälkeen Harald Öhquist toimi edelleen Pääesikunnan tarkastajana v. 1951 saakka sekä Helsingin kaupungin väestösuojelutöiden johtajana vv. 1952—59, Korkeimman Oikeuden sotilasjäsenenä vv. 1946—61, Majoitus-toimikunnan puheenjohtajana vv. 1945—51, Nordenskiöld-seuran puheenjohtajana vv. 1952—59, Uusmaalaisen Osakunnan, Upseeriliiton ja Sotatie-teellisen Seuran kunniajäsenenä, Karjalan Kaartin Prikaatin Killan kunni-apuheenjohtajana ja hänelle annettiin *Respublica Finlandiae* L annos libera mitali. Hän puolestaan julkaisi teoksen ”Talvisota minun näkökulmastani” v. 1949.

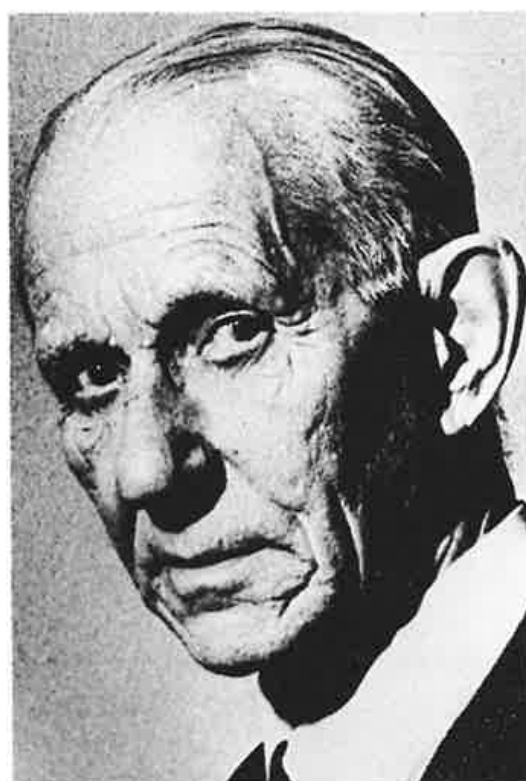
Harald Öhquist solmi v. 1922 avioliiton kauppaneuvos Ferdinand Alftanin ja Gerda Lindenwaldin tyttären Britan kanssa. Heille syntyi kolme poikaa: Gustav, toimittaja v. 1923, Henrik, dipl.insinööri v. 1926 ja Kristoffer, konsuli v. 1926.

Harald Öhquist kuoli Helsingissä helmikuun 10 p:nä v. 1971. Hänet on haudattu Helsinkiin Hietaniemen hautausmaalle, missä hauta sijaitsee vaatimattoman harmaagraniittisen kivilevyn peittämänä Mechelininkadulta Hietaniemen kappelille vievän tien oikealla sivulla, kortteli 16 rivi 6.

Suomen Historia ei saa koskaan unhoittaa Harald Öhquistiä, merkittävimpiin isänmaamme vapauttajiin kuulunutta miestä.

KUNNIOITTAKAA, KUNNIOITTAKAA!

Syvä iskumme on, viha voittamaton,
Meill’ armaa ei, kotimaata
Oma onnemme kalpamme kärjessä on
Ei uskomme uupua saata!
Sotahuutomme hurmaten maalle soi,
Mi katkovi kahleitansa,
Ei ennen uhkamme uupua voi,
KUN VAPAA ON SUOMEN KANSA!

Jääkärikenraaliluutnantti Harald Öhquist 1.3.1891—10.2.1971